

VIATA SOCIAL-ECONOMICĂ ȘI MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ DIN JUDEȚUL DÎMBOVIȚA ÎN ANII AVÎNTULUI REVOLUȚIONAR (1918—1921).

DUMITRU ANGELESCU

1. CONSECINȚELE ECONOMICO-SOCIALE ALE PRIMULUI RĂZBOI MONDHAL ȘI ALE OCUPAȚIEI INAMICE ÎN JUDEȚUL DÎMBOVIȚA

Ca și în întreaga țară, războiul și ocupația militară inamică au lăsat răni adânci în viața social-economică a județului Dimbovița. La retragerea lor trupele puterilor centrale au încercat să distrugă cât mai multe instalații industriale și să paralizeze întregul sistem de transporturi și aprovizionare. Numeroase prăvălii și depozite de mărfuri din Tîrgoviște, Titu, Găești și Pucioasa au fost devastate¹, vitele de muncă și de hrană au fost confiscate încă din timpul ocupației, iar recolta anului 1918 a fost aproape în întregime capturată sau compromisă. Luptînd din greu cu dușmanul și cu incendiile provocate de inamic la retragerea sa, populația locală a reușit ca pînă la sfîrșitul lunii noiembrie 1918 să salveze o parte din sondele și instalațiile petrolifere de la Moreni, Ochiuri, Răzvad².

Din cauza distrugerilor provocate și a dezorganizării producției și aprovizionării, în iarna 1918—1919, în județul Dimbovița, ca și în alte zone din țară, s-a abătut „o foamete mizerabilă și degradantă care îi împinge pe mulți oameni la cerșit”³. Speculînd aceste lipsuri moșierimea, burghezia, traficantii și cămătarii de tot felul au dezlănțuit o adevărată ofensivă de refacere proprie și de îmbogățire cât mai rapidă, pe seama maselor muncitoare și a bunurilor statului.

După terminarea ostilităților, marile monopoluri occidentale s-au grăbit să-și reia întreprinderile proprii, iar ca despăgubire de război au revendicat capitalurile germane și austro-ungare investite în economia românească : unele dintre acestea existente pe teritoriul județului Dimbovița. Potrivit noii situații, instalațiile petrolifere de la Moreni, Ocnîța, Ochiuri, Răzvad, Gura Ocnîței au fost preluate în mare parte de societățile franco-belgiene, anglo-olandeze și americane, printre care : „Standard Oil”, „Royal Dutch”, „Compagnie Belge des Petroles” și altele, țării noastre revenindu-i o cotă de 2/3 din producția brută de țitei”⁴.

Noii proprietari, străini ca și cei autohtoni, au reînceput exploatarea intensivă a țiteiului, dar cu utilaje învechite și uzate. Din această

¹ Arh. st. fil. Db., *fond Prefect. jud. Db.*, dos. nr. 18/1918, f. 26—28.

² *Ibidem*, dos. nr. 11/1918—1919, f. 18, 19, 26, 31. *fond. Primăria or. Tîrgoviște*, dos. nr. 19/1919, f. 12. Vezi și Gh. Ravaș, *Din istoria petrolului românesc*, E.S.P.L., București, 1957, p. 143.

³ *Ibidem*, dos. nr. 19/1919, f. 111.

⁴ Virgil Serdaru, *Le pétrole Roumain*, Paris, 1921, p. 148.

cauză numai în anul 1919 industria petrolului au fost înregistrate, după calculele oficiale ale vremii, 1067 accidente de muncă față de 642 în 1915⁵.

Transferările de capitaluri care s-au produs în anii următori, efectele convențiilor economice încheiate în culisele Conferinței de pace de la Versailles (și din anii următori) au diminuat cota de 2/3 revenită României și au făcut din petrolul românesc, o pradă pentru care marile concerne occidentale s-au angajat într-o puternică dispută⁶.

În această concurență, pe primul loc se găseau zăcămintele de pe Valea Prahovei și din județul Dîmbovița și Buzău, împeună cu muncitorii de aici care, lipsiți de alte posibilități de existență au devenit repede, o forță de muncă ieftină și foarte rentabilă.

Dacă la retragerea germană, în schelele petroliere era un adevărat dezastru, nu peste mult timp, în 1922, județul Dîmbovița a dat 22% din întreaga cantitate de țiței extrasă pe țară și treptat această cotă s-a ridicată pînă la 70%, în 1934⁷.

Bogatele rezerve de țiței descoperite au făcut ca în timp de 14 ani (1920—1934) numărul societăților petroliere să ajungă, de la cîteva mai importante, la 39⁸, în bună parte cu capitaluri străine. În anii 1919—1940 localitățile : Gura Ocniței, Ochiuri, Schela Mare, Ocnița, avînd și o poziție ușor accesibilă, au devenit zone de mare productivitate petroliferă, cu un număr însemnat de muncitori, iar comunele : Aninoasa, Doicești, Sotînga și Gheboieni un important bazin carbonifer, urmînd imediat după cel de pe Valea Jiului.

Potrivit unui studiu, întocmit în septembrie 1920 de Inspectoratul Muncii din Tirgoviște, la numai două luni după înființarea sa, rezultă că în localitățile citate mai sus lucrau circa 2 500 de petroliști, iar în rafinăriile locale un număr de 540 de salariați. Studiul menționează că „la celelalte schele mai mici și la sondele răspîndite prin județ ar mai putea lucra încă 3—400 de sondori”⁹.

Un alt studiu, al amintitei instituții, arată că în anul 1920 în bazinul carbonifer existau următoarele mine și muncitori :

Minele	Proprietari	Salariați
Roșca Valea Neului Mina nr. 3 Mina Zarea	Soc. pe acțiuni Mihai I. Bendic Maior Roșnoveanu I. Irimescu-Cîndești	Total 950
Carbon Valea Popii Valea Bradului Fotinoaița Rovine Mărgineanca Valea Oietrii	Soc. Carbon — „ — — „ — Costescu și Bucșeneanu D. Locatelli Gr. Filiti Ing. Manoliu și Wieder	210 200 55 220 80 1050 120

⁵ N. Decuseară, *România sub ocupația dușmană*, București, fascicola IV, p. 16.

⁶ Vezi Costin Murgescu, *Lupta pentru stăpînirea industriei petrolului*, în „Contribuții la istoria capitalului străin în România”, Ed. Acad. R.P.R., București, 1960, p. 59—65.

⁷ „Statistica minieră a României pe anul 1939”, p. 29—32.

⁸ „Statistica minieră a României pe anul 1935”, p. 84 și 86.

⁹ Arh. st. fil. Db. fond. *Inspect. M.*, dos. nr. 29/1920, f. 19—21.

¹⁰ *Ibidem*, dos. nr. 4/1921, f. 278—279.

Chiar de la începutul existenței sale Inspectoratul Muncii din Tîrgoviște face constatarea și raportează forurilor superioare că la minele și schelele petrolifere din județ nu existau instalații sanitare că munca femeilor și a copiilor era plătită cu 50% mai puțin decît a bărbaților și că nu exista aproape nici un fel de sistem sau de preocupare, din partea administrațiilor sau a patronilor, pentru protecția muncii¹¹.

Condiții de muncă la fel de grele existau la Exploatarea forestiere din Runcu-Pitroșița, Moroieni, la Fabrica de ciment „Dimbovița” (înființată în anul 1920), la Carierele de piatră din muntele Lespezi (care asigurau materia primă pentru această nouă întreprindere) la „Depoul C. F. R. Titu”, la Arsenalul Armatei din Tîrgoviște și la alte întreprinderi locale.

La fel ca și în întreaga țară, ziua de muncă în industria dimbovițeană a crescut, după primul război mondial, pînă la 12—16 ore, fără o compensație bănească corespunzătoare și în condițiile cînd ani întregi, mii de muncitori erau fără lucru.

În anul 1919 cîștigul lunar al unui muncitor era în medie de 400 lei și numai la puține categorii de salariați se ridica la 5—600 lei reprezentînd o creștere de 30% față de 1913. În aceeași perioadă prețurile la alimente, îmbrăcăminte și chirii au crescut cu peste 830%, în unele zone ale țării¹². Tabelul următor, întocmit de autor pe baza unor documente ale vremii, arată cîteva dintre prețurile anilor 1919—1920, comparate cu cele dinaintea primului război mondial, așa cum s-au înregistrat pe piețele de la Tîrgoviște, Moreni și Găești :

Mărfuri	Prețuri 1913—1914	1919—1920
— un costum haine	60 lei	1 200 lei
— una pereche ghete	20 lei	250 lei
— chiria unei camere	15 lei	400 lei
— 1000 kg. lemne foc	20 lei	500 lei

Cu nota informativă nr. 360 din 10 mai 1919, Brigada de Siguranță din Tîrgoviște raporta Siguranței generale a statului că „petroliștii sunt într-o stare de nedescris, mulți umblînd îmbrăcați în haine rupte fără albituri ceace îi face să protesteze zilnic”. În continuarea raportului (menționîndu-se că informațiile „provin direct din teren”), Siguranța generală era pusă în gardă că muncitorii de la schelele din Ochiuri și Gura Ocniței „au început să amenințe cu greva”¹⁴.

¹¹ *Ibidem*, dos. nr. 29/1920, f. 33, 36, 58, 77, 88.

¹² D. Popa, *Scumpetea și cîteva constatări*, București, 1919, p. 12—13.

¹³ Arh. st. fil. Db., fond. *Inspect. M.*, dos. nr. 2/1921, f. 125—126, 133—136, 161, 172, 174.

¹⁴ *Ibidem*, fond. Prefect. jud. Db., dos. nr. 2/1919, f. 156.

2. MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ DIN JUDEȚUL DÎMBOVIȚA ÎN PERIOADA ANILOR 1918—1921.

Consecință a așezării sale geografice (între mari centre industriale) și a ascuțirii contradicțiilor social-economice, avîntul revoluționar care a cuprins întreaga țară în anii 1918—1921 s-a resimțit și în județul Dîmbovița cu aceeași intensitate ca și în Capitală sau pe Valea Prahovei. Datorită faptului că numeroși locuitori din comunele Ghergani, Răcari, Titu, Conțești lucrau în acea perioadă la întreprinderile din București* și pentru faptul că sediile administrative ale principalelor societăți petrolifere (care activau în județul Dîmbovița) cum și sediile sindicatelor se găseau la Ploiești și Cîmpina, muncitorii din Dîmbovița aveau legături permanente și directe cu organizațiile și evenimentele politice care se petreceau în aceste importante zone industriale. Navetiștii au făcut de fapt o legătură care a permis muncitorilor din județul Dîmbovița să cunoască la timp situația din Capitală și de pe Valea Prahovei, două dintre zonele cu intense frămîntări sociale în anii dintre cele două războaie mondiale. Presa muncitorească și materialele de propagandă care se tipăreau la București și Ploiești, propagandiștii socialiști și comuniști din aceste centre au ajuns cu ușurință în județul Dîmbovița, contribuind direct la stimularea acțiunilor revoluționare, în spiritul unitar al principalelor frămîntări din țară.

Ridicîndu-se pentru a-și apăra puținele drepturi materiale și sociale cucerite anterior și amenințate din nou de patronat, muncitorii dîmbovițeni au desfășurat în anii avîntului revoluționar, pe lîngă o largă mișcare revendicativă și numeroase acțiuni politice în urma cărora s-au convins că numai printr-o luptă unitară și sub conducerea unui partid de tip nou pot învinge.

Eliberați din lagăre sau reîntorși din Moldova și din Rusia¹⁵, după terminarea războiului, în fruntea acestei lupte s-au angajat muncitorii și intelectualii socialiști. Ei au început activitatea printr-o susținută muncă organizatorică și politică pentru refacerea secțiunilor de partid și a sindicatelor și pentru atragerea de noi aderenți. În decembrie 1918 s-a refăcut Secțiunea din Ploiești a Partidului Socialist, în ianuarie următor Secțiunea din Cîmpina (amebele foarte influente în localitățile din estul județului Dîmbovița) la 17 iulie 1919 s-a înființat Secțiunea de la Moreni, iar la 13 mai 1920 s-au pus bazele Secțiunii Socialiste de la Tîrgoviște, un rol deosebit de important în această mișcare avîndu-l socialiștii: Constantin Mănescu, Gheorghe Tănase, Mortz Grumberg, Alexandru Dunăreanu, Emil Nicolau, Olimpiu Georgescu și alții¹⁶.

Continuîndu-și acțiunea de reorganizare a muncitorimii, secțiunile locale ale Partidului Socialist au reușit ca la sfîrșitul anului 1918 să

* Și în prezent o parte din locuitorii acestor comune sînt muncitori navetiști la întreprinderile din Capitală.

¹⁵ În timpul ocupației inamice din anii 1916—1918, principalii conducători socialiști din județul Dîmbovița au fost arestați și deținuți în lagărele de la Tîrgoviște și Ploiești, iar alții au plecat în Moldova și în Rusia împreună cu întreprinderile dizlocate.

¹⁶ V. G. Ionescu, *Mișcarea muncitorească din Valea Prahovei 1880—1921*, Ed. politică, București, 1971, p. 118—120. „Lupta socialistă” (Ploiești), din 10 februarie 1920.

reună bazele Sindicatului muncitorilor sondori de la Moreni⁶⁷ și în lunile următoare să înființeze altele la Tîrgoviște, Sotinga, Răzvad și Ochiuri, afiliate la Comisia Generală a Sindicatelor din România⁶⁸.

Prin refacerea secțiunilor partidului și a sindicatelor, astfel amplasate, se acoperea din punct de vedere organizatoric întreaga zonă industrială a județului împreună cu localitățile învecinate unde lucrătorii făceau naveta zilnic. Aceste organizații de partid și de sindicat au devenit destul de repede o adevărată școală de educare politică a muncitorilor.

Valul revoluționar început cu luptele muncitorilor din București de la 13 decembrie 1918 (st. v.) și culminînd cu greva generală din octombrie 1920, care a cuprins pentru prima dată întregul proletariat din țara noastră, a stimulat, după cum se va vedea, din plin și pe toată durata, întreaga muncitorime și masele largi populare din județul Dîmbovița. Masacrul din Piața Teatrului Național care a stirnit un val de profundă indignare în întreaga țară a afectat direct numeroase familii din sudul județului. În ziua masacrului „cîteva sute de locuitori de la Titu și de la Ghergani s-au agățat de trenuri și au plecat cu căruțele la București ca să se intereseze de soarta rudelor fiind agitați și amenințînd“⁶⁹.

Mișcări muncitorești asemănătoare cu cele din Capitală au avut loc, imediat după retragerea ocupanților, în mai multe centre industriale din țară. Printre aceste frămîntări se numără și cele ale petroliștilor din Valea Prahovei și din județele Dîmbovița și Buzău care în decembrie 1918 au luat proporții însemnate atît în ce privește constituirea și lărgirea organizațiilor sindicale și a consiliilor muncitorești, cit și în ce privește întocmirea și înaintarea unor memorii cu doleanțele lor imediate: reducerea zilei de muncă, asigurarea unui minimum de salariu necesar traiului, o mai bună aprovizionare etc. Pentru că întreprinderile au refuzat să angajeze tratative, la 2 decembrie muncitorii de la schelele petrolifere din Cîmpina, Moreni și Ochiuri au declarat grevă de o zi. De teamă ca greva să nu se extindă, întreprinderile au acceptat să aprobe o parte dintre revendicările muncitorilor. Din această cauză în schelele petrolifere s-au organizat mari adunări și întruniri prin care lucrătorii cereau satisfacerea integrală a revendicărilor formulate. În două zile, frămîntările s-au transformat într-o nouă grevă care s-a declanșat la 9 decembrie și a cuprins peste 7 000 de petroliști⁷⁰.

Prin această acțiune de luptă în fruntea căreia s-au găsit socialiștii: Ion Neagu, Rădulescu, Ion Sion, Constatin Ambrozie, Gheorghe I. Jipa, Ștefan Urlănțeanu și alții⁷¹, muncitorimea din Valea Prahovei, de la Moreni, Ocnîța, Gura Ocnîței și Schela Mare au cucerit cîteva revendicări importante: reducerea zilei de lucru la 8 ore, majorarea salariilor, recunoașterea organizațiilor muncitorești ș.a.⁷²

⁶⁷ Arh. C. C. al PCR, *fond.* 28, dos. nr. 4364, f. 2. „Socialismul“, din 20 martie 1919.

⁶⁸ CGSR „Raport asupra situației materiale a mișcării sindicale din România de la 1 ianuarie 1919 pînă la 31 martie 1920“, p. 4—6.

⁶⁹ Arh. st. fil. Db., *fond Prefect. jud. Db.*, dos. nr. 16/1918, f. 81. Vezi și UNC G, C. Mocanu, *13 Decembrie 1918*, Ed. politică, București, 1968, p. 23—25.

⁷⁰ Vezi Gh. Unc, N. G. Munteanu, *Luptele revoluționare premergătoare grevei generale din octombrie 1920*, în „Greva generală din România 1920“ editată de Inst. de st. ist. și soc.-politic. de pe lângă CC al PCR, București, 1970, p. 46.

⁷¹ „Socialismul“ din 18 martie 1919.

⁷² Gh. Unc, N. G. Munteanu, *Op. cit.*, loc. cit.

Concomitent cu acțiunile petroliștilor de la sfârșitul anului 1918 s-au înregistrat o serie de frământări și în alte zone ale țării: în Valea Jiului, în Bazinul carbonifer al județului Dimbovița, la Iași, Turnu Severin, Galați, Pitești unde se cerea ca greutățile economice postbelice să nu fie aruncate numai pe umerii muncitorilor²³.

Intensificarea și amploarea acțiunilor revoluționare de la sfârșitul anului 1918 au silit guvernul liberal să publice, la 29 noiembrie decretul privind legiferarea votului universal, iar la 16 decembrie decretul pentru exproprierea unei părți a moșiilor. În județul Dimbovița 35.800 ha²⁴. În pofida caracterului lor ciuntit**, cele două decrete au lărgit posibilitățile participării maselor populare la viața politică și economică a țării.

Anul 1919 a început și în județul Dimbovița în aceeași atmosferă a avântului revoluționar general. Cu toate că s-a produs o oarecare creștere a salariilor, rezultat al marilor lupte de clasă duse de muncitorimea din întreaga țară, datorită prețurilor în continuă creștere și șomajului, nivelul de trai al maselor nu s-a putut îmbunătăți. Frământările muncitorilor petroliști și ale minerilor de la Sotînga, Doicești, Aninoasa au continuat cu o și mai mare intensitate. În lunile iulie-august, când scumpetea și criza de alimente s-au resimțit cel mai mult, în zonele petrolifere s-a declanșat o nouă grevă care, așa cum apreciază presa vremii, a cuprins pe toți petroliștii și a fost „cea mai mare din câte s-au produs pînă acum în țară“²⁵. Această grevă, care a cuprins pe toți petroliștii, s-a desfășurat de fapt în două faze. Prima, între 21 și 25 iunie, când începîndu-se tratativele și avînd promisiuni că cererile lor vor fi rezolvate, muncitorii au reluat lucrul. Interpretînd reluarea lucrului ca o încheiere a conflictului, Ministerul Industriei a cerut amînarea discuțiilor fapt pentru care lucrătorii au reluat greva, care de data aceasta (în a doua sa fază) adurat de la 27 iunie și pînă la 20 august 1919. În cîteva zile schelele petrolifere și rafinăriile din Valea Prahovei și din localitățile dimbovițene: Gura Ocniței, Moreni, Ocnița, Râzvad și-au încetat activitatea și un număr de peste 21 000 de oameni au intrat în grevă²⁶. În fruntea muncitorilor greviști s-au aflat: Ștefan Urlăteanu, Alexandru Dunăreanu, Dumitru Aricescu, P. L. Georgescu, Constantin Mănescu (Moreni) și alții, care au făcut mai multe deplasări de la Brăila și București pentru a cere sprijin de la muncitorii din aceste centre și în toate schelele petrolifere din zonă, pentru a-i încuraja pe greviști și a le cere să nu reia lucrul pînă cînd societățile nu le vor satisface revendicările în întregime²⁷. Grație acestei activități greva generală a petroliștilor din vara anului 1919 s-a bucurat de un larg sprijin din partea muncitorimii din alte centre. La chemarea lansată de Comisia Generală a Sindicatelor, muncitorii din București s-au oferit să ia sub

²³ colectiv, *Mișcarea grevistă din România în anii 1918—1921*, ed. politică, București, 1976, p. 59—66.

²⁴ Gh. T. Ionescu, *Reforma agrară din 1921 în județul Dimbovița*, „Valachica“, Tîrgoviște, 1972, p. 106.

* Deși sistemul cenzar perimat se desființase, femeile, militarii și tineretul pînă la 21 de ani nu aveau dreptul la vot. Exproprierea făcută pe baza decretelor-legi din 1918—1919 și prin legea din iulie 1921 n-au dus la desființarea moșierimii.

²⁵ „Socialismul“ din 23 iunie 1919.

²⁶ Vasile G. Ionescu. *Op. cit.*, p. 171—172.

²⁷ „Socialismul“ din 1 august 1919.

îngrijirea lor o parte din copiii greviștilor și din întreaga țară s-au adunat peste 300 mii lei drept ajutoare pentru cei care au lăsat lucrul²⁸. Deși greva s-a încheiat la 20 august (cînd lucrul a fost reluat) cu o înfrîngere a „magnașilor petrolului“, muncitorii n-au considerat această victorie decît un armistițiu pentru că așa cum scria „Socialismul“ din 23 august 1919 „înfrîngerea patronilor a fost mare nu atît pentru ceea ce au fost nevoiți să cedeze, ci pentru că au fost nevoiți să trateze“. Important de reținut este faptul că în afară de revendicările de ordin economic pe care le-au obținut, greviștii au cucerit recunoașterea consiliilor muncitorești ceea ce înseamnă un succes aparte al luptei lor²⁹.

Activitatea pe care au desfășurat-o în această perioadă militanții socialiști, ajutorul moral și material obținut prin intermediul sindicatelor au jucat un rol important în reușita grevei și au contribuit la dezvoltarea avîntului revoluționar al maselor de muncitori din zonele petrolifere. În tumultul acestui avînt general mișcarea socialistă s-a extins considerabil. De la 17 iulie cînd s-au pus bazele secțiunii socialiste de la Moreni și pînă la sfîrșitul anului s-au creat subsecțiuni în comunele: Valea Lungă-Cricov, Valea Lungă-Gorgota, Vișinești, Gura Ocniței, I. L. Caragiale, ș.a.³⁰, ceea ce a contribuit la creșterea popularității și rolul mobilizator al Partidului Socialist. În aceste condiții, în ziua de 16 noiembrie 1919 la Ploiești s-a deschis Conferința de constituire a Federației socialiste din Prahova la care au participat 43 de delegați¹³. Raportul cu privire la organizarea Federației a fost prezentat de Alexandru Dobrogeanu-Gherea care arăta printre altele că succesele obținute de petroliști în vară pot fi duse mai departe numai dacă se va îmbunătăți structura organizatorică a partidului în funcție de cerințele noi ale luptei de clasă³².

Conferința Federației socialiste de la Ploiești a avut o mare importanță pentru viața politică ulterioară din județul Dimbovița. În comitetul de conducere al Federației (al cărui secretar a devenit Alexandru Dobrogeanu-Gherea) au fost aleși și reprezentanți ai secțiunii de la Moreni: Ștefan Urlățeanu, I. V. Dorobanțu și Adrian Georgescu³³, care la rîndul lor au grăbit înființarea, în mai 1920, a secțiunii socialiste și a sindicatelor de la Tîrgoviște³⁴.

După cum se constată, concomitent cu greva generală a petroliștilor din iulie-august 1919 și din aceleași motive, minerii din Dimbovița au organizat mai multe demonstrații în fața birourilor întreprinderilor carbonifere de la Sotînga și Doicești „pentru a cere îmbunătățirea salariilor cu 20—35% în raport cu scumpirea vieții“³⁵. Aceste demonstrații s-au desfășurat fără a se declanșa grevă. În cîteva zile însă (în săptămîna 19—23 august 1919) muncitorii au părăsit lucrul mai devreme și „s-au

²⁸ „Socialismul“ din 9 octombrie 1919.

²⁹ „Socialismul“ din 23 august 1919. Vezi și Elena Ciurea, *Greva muncitorilor petroliști din Valea Prahovei*, „Istoria luptelor proletariatului din România“, Ed. CCS, București, 1957, p. 156—157.

³⁰ Arh. CC al PCR, *fond 28*, dos. nr. 4351, f. 745. „Socialismul“ din 18, 19 iulie 1919. „Lupta socialistă“ (Ploiești) din 8 februarie, 19 martie 1920.

³¹ Arh. CC al PCR, *fond 28*, dos. nr. 4342, f. 48.

³² „Lupta socialistă“ (Ploiești) din 21 noiembrie 1919.

³³ *Ibidem*, din 23 noiembrie 1919.

³⁴ „Socialismul“ din 15 mai 1920.

³⁵ Arh. st. fil. Db. *fond. Prefect. jud. Db.*, dos. nr. 3/1919, f. 51.

postat în fața birourilor pentru a cere mărirea lefurilor“. În final patronii M. I. Bendic, Laurențiu Zara și alții doi reprezentanți ai celorlalte mine au fost nevoiți să ducă tratative cu un comitet reprezentativ al muncitorilor și în ziua de 25 august să anunțe că vor satisface revendicările minerilor, dar cu condiția ca aceștia să nu mai întrerupă lucrul³⁶.

Vara anului 1919 se mai caracterizează în județul Dimbovița și printr-o lărgire a mișcării sindicale. Sub influența succeselor obținute de petroliști, numărul membrilor din sindicatul muncitorilor sondori de la Moreni a crescut pînă în septembrie la 2 000³⁷. În anul 1920 s-au afirmat Sindicatul mixt de la Ochiuri, Gura Ocnitei, Tirgovșite³⁸). Ele își trimit delegați la Congresul muncitorilor din industria petrolieră care a avut loc la Cimpina în zilele de 7 și 8 martie 1920 cu care ocazie s-a hotărît constituirea „Uniunii muncitorilor din petrol“³⁸. Rezoluția adoptată de congres subliniază că principiile după care se va conduce Uniunea vor fi acelea ale mișcării sindicale din întreaga țară: „lupta de clasă, solidaritatea internațională a muncitorilor, desființarea exploatarea muncii sub orice formă prin socializarea mijloacelor de producție“³⁹.

Crearea „Uniunii muncitorilor din petrol“ a avut o mare însemnătate pentru muncitorii din schelele petrolifere ale județului Dimbovița. Această organizație i-a apărut în multe împrejurări, bucurându-se de multă încredere din partea muncitorilor din ramura industriei petrolului. Acestei Uniuni i-a revenit un rol important în pregătirea grevei generale din octombrie 1920 și în demascarea așa ziselor „sindicate naționale“ create de organele locale de poliție și siguranță cu scopul de a exercita „o intensă acțiune de contra-propagandă“⁴⁰. Un asemenea sindicat „național“ a apărut și la Moreni, dar a avut o scurtă existență (3 iunie-31 octombrie 1920)⁴¹.

În anul 1919 au avut loc puternice frământări social-politice nu numai în regiunile petrolifere ci și în restul țării. La Iași, Ploiești, Turnu-Severin, Roman, Galați, Brăila, Sibiu, Petroșani, Lupeni, Timișoara, ziua de 1 Mai a prilejuit mari demonstrații cu care ocazie muncitorii au cerut satisfacerea unor revendicări și libertăți economice și social-cetățenești⁴². La Tirgovșite, demonstrația de 1 Mai a avut loc în „Sala Vătămanu“ din Calea Domnească. Manifestanții au cerut „o mai dreaptă coordonare între muncă și capital“⁴³. Întruniri mai mari au avut loc însă la Moreni și Gura Ocnitei la care au participat petroliști din localitate și din satele apropiate în număr foarte mare⁴⁴. În aceste condiții, în zilele de 25—26 mai 1919 s-a ținut la București Conferința mișcării socialiste, cu repre-

³⁶ *Ibidem*, dos. nr. 4/1919, f. 16.

³⁷ „Lupta socialistă“ (Ploiești) din 3 octombrie 1919.

³⁸ Sediul sindicatului mixt din Tirgovșite era în str. Tabaci. Din comitetul de conducere al acestui sindicat făceau parte: Zaharia Mărgărit, Ion Popescu, Alexandru Irimescu, Stancu Anghel, Gheorghe Ilie, Constantin Cipagea. (Arh. st. fil. Db. fond. Prefect. jud. Db., dos. nr. 28/1920, f. 215, 222—224).

³⁹ „Socialismul“ din 22 martie 1920.

⁴⁰ Arh. CC al PCR, fond 5, dos. nr. 1134, f. 2.

⁴¹ *Ibidem*, fond 79, dos. nr. 7489, f. 21.

⁴² *Ibidem*, fond 28, dos. nr. 4 353, f. 159.

⁴³ Vezi Olimpiu Matichescu, Elena Georgescu, *1 Mai în România 1890—1970*, Ed. politică, București, 1970, p. 131—135.

⁴⁴ „Legea Nouă“ (Tirgovșite) din 3 mai 1919.

⁴⁵ „Socialismul“ din 3 mai 1919.

zentați ai organizațiilor socialiste din întreaga țară. Cu această ocazie se adoptă un Program unic în care se arată, printre altele, că datorită dezvoltării industriei, în România s-a format „un proletariat care este o clasă revoluționară chemată a-și îndeplini misiunea istorică în evoluția societății românești”⁴⁵. Cu toate că în program și-a făcut loc și o teză reformistă, a elementelor social-democrate de dreapta, cu privire la „desemnarea și precizarea” societății socialiste „în însăși societatea burgheză printr-o înnoire adîncă a cadrelor și așezămintelor sale”, baza de masă a socialiștilor s-a lărgit foarte mult în anii următori. Pînă în noiembrie 1919, cînd s-a constituit Consiliul general al Partidului Socialist și al Sindicatelor, Secțiunea socialistă din Moreni avea în evidența sa un număr de 2 100 muncitori industriali și agricoli, reprezentînd nu numai o importantă forță politică ci și o atracție pentru masele muncitoare din localitățile vecine și din Tîrgoviște unde nu peste multă vreme se va crea o nouă secțiune a partidului socialist.

Sub influența avîntului revoluționar al muncitorilor, în anul 1919 s-au înregistrat numeroase frămîntări și în rîndurile altor categorii de salariați din județul Dîmbovița. Pentru 5 iunie un comitet de acțiune chema învățătorimea din Tîrgoviște să se întrunească într-o consfătuire la care să se discute „soarta grea prin care trecem în prezent”⁴⁶. În același timp, funcționarii de stat : primarii, notarii și percepătorii din plasa Bogați cereau prefectului, prin mai multe memorii, să li se mărească salariile pentru a putea face față valului de scupete⁴⁷.

Evenimentul de la sfîrșitul anului 1919 care a stîrnit un puternic val de indignare și de proteste în rîndurile muncitorilor dîmbovițeni a fost greva și demonstrația din 12-14 decembrie de la Arsenalul Armatei (Secția București) în timpul căreia (la 14 decembrie) din ordinul colonelului Boian (director) au fost împușcați 2 muncitori și răniți alți 30⁴⁸. Fapta a fost calificată de întreaga opinie publică drept o crimă și a constituit subiectul mai multor dezbateri ale întrunirilor muncitorești din lunile următoare

Anul 1920 a început cu un nou val de acțiuni muncitorești, deoarece scumpirea traiului depășea cu mult veniturile reale ale muncitorilor, iar administrațiile manifestau o condamabilă lipsă de interes pentru soarta și condițiile lor de muncă. Un exemplu concludent în această privință este cel de la minele decărbuni din Sotînga unde ploile de primăvară au produs alunecări de teren, care puneau în pericol viața minerilor. Administrațiile refuzau să facă investiții pentru consolidarea galeriilor și drept urmare s-a dezlănțuit un șir de conflicte care a durat în tot cursul lunilor martie-aprilie. În zilele de ploaie muncitorii refuzau să intre în galerii, iar patronii încercau să facă presiuni asupra lor amenințîndu-i cu reținerea salariului și concedierea. În timpul acestor conflicte la Sotînga s-a creat Sindicatul mixt (mai 1920)⁴⁹ care a reușit să desfășoare o bogată activitate în rîndurile minerilor din Dîmbovița.

⁴⁵ „Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921”, Ed. politică, București, 1966, p. 199 și urm.

⁴⁶ Eugen Fruchter, *Acțiuni de luptă ale proletariatului dîmbovițean, premergătoare grevei generale din 1920*, „Valachica”, Tîrgoviște, 1969, p. 124.

⁴⁷ „Legea Nouă” (Tîrgoviște) din 1 iunie 1919.

⁴⁸ „Chemarea” (Tîrgoviște) din 16, 18 iunie 1919.

⁴⁹ Arh. st. fil. Db. fond Prefect. jud. Db., dos. nr. 12/1919, f. 18.

În lunile aprilie-mai 1920 se înregistrează o și mai intensă mișcare în rândurile muncitorilor dimbovițeni. La 10 mai, șeful Brigăzii de Siguranță de la Tirgoviște informa Siguranța generală a statului că în casa familiei Dumitra Ghiță Popa din Răzvad se fac întruniri ale lucrătorilor din comunele vecine și „se discută o serie de nemulțumiri ale lor“⁵⁰. În problema „caselor de întâlniri“, la data de 12 iulie 1920 Prefectura înștiința Ministerul de Interne că a organizat un serviciu de informații în schelele petrolifere de la Ochiuri și Gura Ociței și că se va strădui să afle totul „pentru menținerea liniștei în toate comunele rurale ale județului“⁵¹.

După cum se constată, în anul 1920 mișcarea socialistă se extinde și mai mult în lumea satelor; mai ales în comunele locuite de muncitori navetiști (Produlești, Potlogi, Comișani, Ionești etc.), unde discuțiile muncitorilor din schelele petrolifere și din întreprinderile locale continuau, acasă la ei, antrenând și pe țărani din sate la mișcări revendicative. Sînt cunoscuți din această perioadă, ca agitatori în lumea satelor, muncitorii Traian C. Iliescu — lucrător la Atelierele C.F.R. din București, Gheorghe Ionică muncitor la Arsenalul Armatei din Tirgoviște și învățătorul Ion Petcu de la școala primară din comuna Lucieni⁵². Cu ocazia unei percheziții făcute la domiciliul muncitorului cefirit Tudor Vasile din comuna Lucieni (navetist la București), jandarmii au găsit (la data de 17 iulie 1920) un număr de 40 de exemplare din „Programul Partidului Socialiste“, mai multe ziare și manifeste cum și broșura intitulată „Scriori către țărani“, pe care le-au confiscat și le-au depus Siguranței⁵³. În aceeași lună, tot în urma unor percheziții și anchete, au mai fost arestați și muncitorii Gheorghe Butoi și Traian Iliescu despre care s-a stabilit că „desfășurau propagandă și cuvinte ofensatoare la adresa guvernului, împrăștiind idei socialiste revoluționare în comunele Tătărani, Gheboieni și Pietrari“⁵⁴.

În vara anului 1920 organizarea politică a muncitorilor dimbovițeni se găsea într-un stadiu destul de avansat. Petroliștii activau în secțiunile de la Moreni și Tirgoviște ale Partidului Socialist, cum și în sindicatele mixte de la Moreni, Ochiuri, Răzvad. Muncitorii din alte sectoare și întreprinderi (arsenaliști, mineri, salariați din comerț și administrație, rafinării etc.) activau în sindicatele de la Răzvad, Tirgoviște, Sotînga. După documentele de care dispunem, în perioada premergătoare grevei generale din octombrie, în județul Dimbovița existau nuclee socialiste în aproape toate comunele muncitorești în care pe lângă muncitorii localnici și navetiști activau și sute de țărani. În martie 1920, Clubul socialist din Ochiuri avea în evidența sa 500 de muncitori industriali și 300 muncitori agricoli și țărani, iar cel de la Moreni peste 2 300 de muncitori și țărani⁵⁵.

O bogată activitate revoluționară și educativă a desfășurat în anul 1920 Clubul socialist din Tirgoviște. Încă de la înființare sa acest club a organizat o susținută activitate agitatorică-revoluționară și cultural-

⁵⁰ *Ibidem*, fond. Primăria or. Tirgoviște, dos. nr. 26/1920, f. 3—5.

⁵¹ *Ibidem*, dos. nr. 29/1920, f. 140.

⁵² *Ibidem*, f. 184.

⁵³ *Ibidem*, fond Prefect. jud. Db., dos. nr. 28/1920, f. 184.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 186.

⁵⁵ Eugen Fruchter, *Op. cit.*, p. 48.

educativă : consultații și discuții pe teme de legislația muncii, conferințe despre situația internațională, serbări, demonstrații de protest etc. Conferințele erau ținute (așa cum menționează un document rămas de la fosta Siguranță locală) de către „delegați de la centru sau de oratori din localitate și de la Moreni“. Se menționează numele socialiștilor Ion Stoica, Spiridon Georgescu, Alexandru Irimescu, iar ca teme dezbătute : „Victoria mai devreme sau mai târziu a socialismului“, „Chestiunea țărănească“, „Fapta criminală a colonelului Boian“ și altele⁵⁶. Se mai menționează că toate întrunirile începeau și se terminau cu imnul muncitoresc „Internaționala“ și cu lozinci revoluționare.

Sub influența acestor organizații, în perioada premergătoare grevei generale din octombrie 1920, în județul Dîmbovița s-au produs noi agitații în rândurile muncitorilor de la minele din Sotinga, de la Arsenalul Armatei din Tîrgoviște și de la sondele din Răzvad ale societății „Columbia“. Agitațiile au fost inițiate de sindicatele mixte locale, avînd drept cauză principală refuzul administrațiilor de a lua în considerație cererile formulate de muncitori privitoare la îmbunătățirea condițiilor de salarizare și de muncă⁵⁷. Pentru „liniștirea“ minerilor și a sondorilor de la Răzvad a intervenit personal prefectul județului care constatînd „o gravă stare de agitație“ s-a grăbit să informeze Ministerul de Interne că „în aceste nemulțumiri generale acționează un spirit comunist întreținut de emisari locali și de la centru ai socialiștilor“⁵⁸.

Cu toate că în transporturile feroviare calificate drept „întreprinderi de interes general“ grevele erau interzise de guvernul Averescu⁵⁹ muncitorii de la „Depoul C.F.R. Titu“ au declarat la data de 20 aprilie 1920 o grevă de protest împotriva Hotărîrii guvernului de a nu recunoaște sindicatele afiliate ale ceferiștilor și împotriva militarizării căilor ferate⁶⁰. Deși greva a fost locală, ea s-a înscris în mișcarea generală a muncitorilor de la căile ferate și din atelierele C.F.R. din aprilie-mai 1920 care a cuprins depourile și stațiile de la Iași, Ploiești, Brăila, Galați, Constanța, Birlad, Craiova, Bacău, Pașcani, Pitești etc.⁶¹.

Primind dispoziția să cerceteze starea de spirit a populației, la începutul lunii iulie 1920, prefectul de Dîmbovița a trimis în principalele întreprinderi și centre muncitorești ale județului o serie de agenți informatori cu misiunea să identifice pe principalii agitatori și să „combată politica acestora“. Agenții prefectului (doi comisari, trei funcționari ai

****) Clubul socialist își avea sediul într-o sală închiriată de la Ilie Vătămanu ; un fost grajd refăcut și amenajat de membrii clubului. Aici avea loc întrunirile politice și acțiunile cultural-educative organizate de muncitori. Sala nu mai există. A fost demolată de moștenitori prin anul 1936.

⁵⁶ Arh. st. fil. Db. *fond. Inspect. M.*, dos. nr. 11/1921, f. 233.

⁵⁷ *Ibidem*, *fond. Prefect. jud. Db.*, dos. nr. 8/1920, f. 145—147.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 148.

⁵⁹ Vezi „Monitorul Oficial“ din 14 aprilie 1920.

⁶⁰ „Socialismul“ din 28 aprilie 1920 (articolul *Greva Căilor Ferate*).

* După cum se vede și înainte de 121 a existat în Tîrgoviște o companie de tancuri. În 1921s-a înființat la Tîrgoviște primul regiment de tancuri din armata română.

⁶¹ Vezi „Socialismul“ din 29 și 30 aprilie 1920. „Muncitorul căilor ferate“ din 5, 6 și 20 mai 1920.

prefecturii și locotenentul Theodor Gheorghiu de la Compania de tancuri din Tîrgoviște *) s-au deplasat în comunele : Sotînga, Doicești, Gura Ocniței, Răzvad, la „Depoul C.F.R. Titu“ și la Arsenalul Armatei din Tîrgoviște unde au constatat „o stare generală de nemulțumire“ și un spirit gata să izbucnească într-o revoltă generală ⁶².

După analizarea celor relatate de la fața locului, prefectul a întocmit o notă informativă către Ministerul de Interne și Inspectoratul Muncii prin care, înfățișîndu-le starea de spirit „foarte agitată“ a muncitorilor, le atrăgea atenția că „după a noastră părere, în mod sigur va avea loc o acțiune de proporții mari“ ⁶³. Față de această situație, autoritățile de ordine ale județului hotărâsc să se întărească posturile de jandarmi din centrele muncitorești (Moreni, Sotînga, Răzvad, Gura Ocniței) și se dau dispoziții ca „jandarmii să țină sub o strictă supraveghere orice mișcare și orice persoană străină ce s-ar afla prin localitate pentru a-i incita pe locuitori“. S-a mai hotărît să se trimită noi agenți informatori și să se recruteze oameni de încredere care să se opună unor eventuale greve ⁶⁴.

Încercînd și alte soluții, unii înalți funcționari din conducerile societăților petrolifere s-au deplasat în schelele pentru „a concilia“ cu muncitorii, dar fără a le satisface dreptele lor revendicări. Dîndu-și seama că starea de spirit a muncitorilor era deosebit de agitată, la începutul lunii iulie 1920, însuși directorul administrativ al societății petrolifere „Internaționala“ a fost nevoit să vină de la Amsterdam, unde își avea sediul central, la Ochiuri și Gura Ocniței „pentru a încerca să aplaneze nemulțumirile generale ale lucrătorilor din aceste schele care amenință cu greva generală“ ⁶⁵. Demascînd manevrele autorităților și dezvăluind legăturile guvernului cu reprezentanții capitalurilor străine, „Socialismul“ din 26 iulie 1920 atrăgea atenția regimului burghezo-moșieresc și patronilor că muncitorii sînt hotărîți să declare greva generală, neavînd altă cale pentru a-și apăra drepturile. Faptele ulterioare au demonstrat că această hotărîre a clasei noastre muncitoare n-a putut fi împiedicată nici prin forță și nici prin manevre diplomatice de moment.

Pe lingă avîntul său fără precedent, mișcarea muncitorească din lunile premergătoare grevei generale a scos în evidență și faptul că în conducerile organelor centrale ale Partidului Socialist și ale sindicatelor se manifesta încă o influență a reformismului ; că unii lideri erau departe de a se situa în fruntea maselor. Această situație a fost speculată de guvernul lui Averescu care a acționat diferit în satisfacerea revendicărilor muncitorești de la o ramură la alta a industriei sau de la zonă la alta a țării. Acolo unde a simțit o mai mică rezistență din partea unor secțiuni socialiste și sindicate locale a ordonat reprimarea demonstrațiilor muncitorești, menținerea armatei în întreprinderi, împiedicarea consiliilor muncitorești de a-și desfășura activitatea, înlăturarea unor muncitori din fabrici și arestări.

⁶² Arh. st. fil. Db. *fond. Prefect. jud. Db.* dos. nr. 28/1920, f. 142 (doc. nr. 7), f. 169 (doc. nr. 11), f. 172—173, 184.

⁶³ *Ibidem*, f. 191.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 211.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 174—175.

Grevele și demonstrațiile care au avut loc în anul 1920 (pînă la greva generală), modul cum au fost conduse și s-au desfășurat acțiunile muncitorești revendicative au demonstrat însă și mai mult necesitatea unui program unitar, deoarece, așa cum se artă în primul număr al revistei „Lupta de clasă” era clar că „și patronii s-au organizat între ei și-și organizează acțiunile în tovărășia statului”⁶⁶.

3. CÎTEVA DATE DESPRE DESFĂȘURAREA GREVEI GENERALE DIN OCTOMBRIE 1920 ÎN JUDEȚUL DÎMBOVIȚA

În condițiile amplificării acțiunilor muncitorești, ale creșterii avîntului revoluționar al maselor muncitoare din vara anului 1920, ideea grevei generale se impunea tot mai mult. Acest lucru a fost înțeles atît de muncitorimea din țara noastră, de conducătorii ei, cît și de clasele exploatare în frunte cu guvernul. Ideea grevei generale care circula în ultima vreme în rîndurile muncitorilor s-a dezbătut mai pe larg în ședința Consiliului general al Partidului Socialist din 10-11 octombrie 1920. La această ședință, convocată în special pentru a se centraliza conducerea mișcării muncitorești din întreaga țară, prin proclamarea Partidului socialist „unic”, s-a hotărît, după mai multe dezbateri contradictorii, să se declanșeze greva generală dar mai întîi să se redacteze un memoriu cu revendicări muncitorești de interes comun care să fie prezentat primului ministru⁶⁷. Memoriul cuprindea 7 revendicări generale și începea cu un preambul în care erau arătate, mai pe larg, cauzele care-i determinau pe muncitori să se ridice la luptă : situația grea economică, ciuntirea puținelor drepturi democratice existente pînă atunci, intervenția brutală a autorităților militare în conflictele colective de muncă etc.⁶⁸.

Din analiza atentă a revendicărilor, a întregului memoriu, se poate trage concluzia că socialiștii luau în considerație (ca și în întreaga perioadă a avîntului revoluționar), pe lîngă revendicările economice, o suită de revendicări politice ceea ce definește caracterul politic al grevei generale : respectarea dreptului la asociere, recunoașterea delegațiilor și consiliilor muncitorești în toate întreprinderile, neamestecul conducerilor întreprinderilor în chestiunile referitoare la organizarea muncitorilor, suspendarea legii pentru reglementarea conflictelor colective de muncă, desființarea efectivă și completă a stării de asediu și a cenzurii etc.

Prin intermediul presei muncitorești, al întrunirilor și demonstrațiilor, conținutul programului de revendicări a fost în general popularizat și pus în dezbateră maselor de muncitori. În zilele premergătoare grevei generale au avut loc numeroase adunări muncitorești în principalele centre industriale și întreprinderi din țară : București, Iași, Bacău, Ploiești, Timișoara, Tîrgoviște etc. la care s-au dezbătut și o serie de probleme locale⁶⁹. O frămîntare deosebită s-a înregistrat, în această

⁶⁶ „Lupta de clasă” nr. 1 din 1 iulie 1920, p. 4.

⁶⁷ „Socialismul” din 18 octombrie 1920.

⁶⁸ „Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921”, Ed. politică, București, 1966, p. 512.

⁶⁹ *Ibidem*, p. 518—520.

periodă, în schelele petrolifere de la Moreni, Gura Ocniței, Ochiuri, la „Depoul C.F.R. Titu“ și în alte centre și întreprinderi din județ, unde muncitorii și-au manifestat sprijinul deplin față de memoriu și hotărârea de a lupta pentru cucerirea tuturor revendicărilor înscrise în el.⁷⁰

Deși în această perioadă în întreaga țară exista un adevărat tumult revoluționar, deși Partidul Socialist (în întregul său) și sindicatele reprezentau o mare forță politică și organizatorică, totuși, datorită poziției unora dintre elementele reformiste, muncitorii n-au fost pe deplin informați și educați în sensul unei acțiuni comune și unice de mare amploare revoluționară. Situându-se pe pozițiile diferitelor partide politice pe care le slujeau, ziarele vremii s-au întrecut să-i îndemne pe muncitori „la calm“⁷¹, „la acțiune energică“⁷², să calomnieze greva generală sau să sugereze guvernului „să-și facă datoria“⁷³, „să ia măsuri severe și energice pentru stîrpirea bolșevismului“⁷⁴. În ce-i privește, muncitorii știau că în situația cînd guvernul nu va accepta memoriul, la data de 20 octombrie se va declanșa (potrivit prevederilor) greva generală, dar nu știau în ce mod să acționeze. La această dezorientare a contribuit în unele situații, chiar și unele ziare muncitorești. La 22 octombrie, de pildă, în plină desfășurare a grevei generale „Socialismul“ scria: „Muncitori, păstrați-vă calmul, nu lăsați să fiți provocați, răbdați, suferiți cum ați suferit viața întreagă“. Un îndemn astfel formulat nu era de natură să mobilizeze și din această cauză, în numeroase localități, muncitorii au acționat diferit. Potrivit documentelor existente, greva generală din 1920 a început în județul Dimbovița în ziua de 21 octombrie la ora 5 dimineața. Semnalînd acest eveniment, administrația schelei „ Internațională“ de la Gura Ocniței informa Inspectoratul Muncii din Tîrgoviște (printr-un raport scris) că muncitorii au declarat grevă pentru a obține: „schimbarea guvernului, eliberarea conducătorilor socialiști, în special a lui Gh. M. Bujor, desființarea tribunalelor militare, măsuri contra accidentelor de muncă, asigurarea la pensie și mărirea salariilor“⁷⁵. La începerea grevei, precizează raportul citat „muncitorii au părăsit lucrul în liniște după ce au dat concursul pentru paza instalațiilor și a atelajelor“.

Momentul începerii grevei generale în județul Dimbovița (la 21 octombrie ora 5 dimineața) este confirmat și de alte izvoare. Administrația schelei petrolifere a societății „Creditul petrolifer“ din Răzvad nota la 21 octombrie că „începînd de azi din zorii zilei în schelele noastre n-au mai rămas decît cițiva paznici deoarece restul lucrătorilor ascultînd de ordinele sindicatelor au intrat într-o grevă despre care nu se știe cît va dura“⁷⁶. „Lupta socialistă“ din Ploiești (care circula în toate schelele petrolifere din jur) anunța la 21 octombrie 1920: „acum toți petroliștii

⁷⁰ Arh. st. fil. Db. fond. Prefect. jud. Db. dos. nr. 28/1920, f. 173, 177, 179.

⁷¹ „Lumea“ din 17 octombrie 1920.

⁷² „Socialismul“ din 18 octombrie 1920.

⁷³ „România nouă“ din 16 octombrie 1920. „Renașterea română“ din 18 octombrie 1920.

⁷⁴ „Avîntul“ din 18 octombrie 1920.

⁷⁵ Arh. st. fil. Db. fond. Inspect. M., dos. nr. 9/1920, f. 84. Vezi și Arh. CC al PCR, fond nr. 5, dos. nr. 777, f. 30—31. Vezi și G. Mihăescu, *Greva generală din octombrie 1920 în județul Dimbovița*, în „Studia Valachica“, Tîrgoviște, 1970, p. 8.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 31.

sînt în greva generală și încă de la miezul nopții o mare liniște s-a așternut peste toată Valea Prahovei și pînă la Răzvaduri”⁷⁷. Concomitent cu muncitorii din schelele petrolifere, în noaptea de 20 spre 21 octombrie au încetat lucrul și rafinorii de la rafinăriile locale al căror număr se ridica la circa 500.

La greva generală din octombrie 1920 au participat și celelalte categorii de muncitori din județul Dîmbovița în mod activ. Acționînd în deplină concordantă cu muncitorii din Valea Jiului (cu care avea strînse legături sindicale și profesionale) minerii din Șotînga și Doicești au intrat și ei în grevă (circa 2000)⁷⁸. În același timp au mai intrat în grevă muncitorii de la Arsenalul armatei din Tîrgoviște, muncitorii de la fabrica de ciment de la Fieni și alții. După cum menționează un document întocmit de Inspectoratul Muncii din Tîrgoviște, ceferiștii de la „Depoul Titu” încetaseră lucrul încă de la 17 octombrie și din această cauză „în zilele de 21 și 22 octombrie trenurile de mărfuri și persoane n-au mai circulat”⁷⁹.

Avînd în vedere că acestea erau principalele detașamente de muncitori locali se poate afirma că la 21 octombrie 1920, greva generală a cuprins tot județul Dîmbovița. Potrivit datelor oficiale ale vremii, acest județ s-a situat pe locul al VII-lea (din țară) în ce privește numărul de participanți la grevă⁸⁰, dar în ce privește durata, noi considerăm că județul Dîmbovița se situiază pe primele locuri, deoarece potrivit datelor de care dispunem, la 8 noiembrie mai mult de jumătate din numărul greviștilor de la schelele societății „Internațională” de la Gura Ociței și Ochiuri nu-și reluseră lucrul⁸¹. De asemenea, pe baza informațiilor certe din teren (culese pînă la data de 12 noiembrie) Inspectoratul Muncii din Tîrgoviște informa Regiunea a II-a din Pitești* că „și în ziua de 10 noiembrie ora 10, în cele patru schele se mai găsesc în grevă circa 30—35% dintre muncitori”⁸².

Din analiza datelor și a documentelor existente rezultă că în județul Dîmbovița greva generală a durat mai mult ca în alte centre industriale, dar și aici s-a terminat cu aceleași slabe rezultate ca și în restul țării. După cum recunosc unii dintre fruntașii socialiști din Tîrgoviște „în timpul grevei, muncitorii n-au știut precis ce au de făcut”⁸³. Pentru a afla noi directive, cîțiva delegați ai Clubului socialist din Tîrgoviște și ai petroliștilor de la Răzvad și Gura Ociței au plecat pe biciclete la Moreni și apoi la Cîmpina. La Moreni, acești delegați au luat legătura cu Alexandru Irimescu, iar la Cîmpina cu Constantin Olteanu și alți fruntași ai Sindicatului petrolist de la care au aflat că autoritățile din Ploiești și Cîmpina au făcut multe arestări, că au devastat „Casa poporului” (din

⁷⁷ „Lupta socialistă” (Ploiești) din 21 octombrie 1920.

⁷⁸ *Ibidem*, f. 101. Vezi și V. Liveanu, *Greva generală din octombrie 1920*, în „Lupta de clasă” nr. 11/1965, p. 46.

⁷⁹ *Ibidem*, *fond. Prefect. jud. Db.*, dos. nr. 14/1920, f. 11 (doc. nr. 5).

⁸⁰ „Buletinul Ministerului Muncii și Ocrotirilor Sociale”, nr. 5, 1921, nr. 5, p. 11.

* Din punct de vedere organizatoric (ierarhic), în această perioadă Inspectoratul Muncii din Tîrgoviște era subordonat Regiunii a II-a a Muncii din Pitești.

⁸¹ Arh. st. fil. Db. *fond Inspect. M.*, dos. nr. 2/1920, f. 18.

⁸² *Ibidem*, f. 156. Vezi și dos. nr. 11/1921, f. 120.

⁸³ „Libertatea” din 19 februarie 1921.

Cimpina), cum și sediile sindicatelor de la Moreni⁸⁴. La întoarcere delegații din Tîrgoviște au reușit să ia legătură numai cu cîțiva socialiști din localitate „pentru a convoca adunări așa cum au primit dispoziții de la conducătorii lor de la Cimpina și Moreni“ deoarece au fost repede arestați. Pentru a împiedica organizarea unor acțiuni de masă, organele de siguranță au arestat pe toți membrii comitetului sindicatului muncitoresc din Tîrgoviște : Zaharia Mărgărit, Alexandru Irimescu, Constantin Cipagea, Stancu Anghel, cum și pe conducătorii celorlalte sindicate din județ⁸⁵. Cei arestați au fost închiși în arestul Penitenciarului din Tîrgoviște și ținuți pînă la sfîrșitul lunii decembrie. În același timp, autoritățile au devastat sediul Clubului socialist, au făcut percheziții la sediile sindicatelor din Sotînga, Răzvad, Gura Ocniței și au distrus o serie de colecții de ziare, cărți și o serie de materiale cu caracter politico-ideologic⁸⁶. Pentru a-i intimida pe muncitori, autoritățile au difuzat o circulară în care se arăta, printre altele, că „se interzice orice întrunire, manifestație sau adunare în pîlcuri în jurul întreprinderilor sau pe străzi cum și difuzarea îndemnurilor la răzvrătire“⁸⁷.

În zilele de 22—23 octombrie s-au operat arestări și în rîndurile muncitorilor mineri de la Sotînga și ale arsenaliștilor „deoarece s-a constatat încercarea de a se organiza adunarea acestora în vederea unui protest general“. În ce-i privește pe ceferiști, ei au refuzat să dea ascultare ordinului emis de prefect de a reîncepe lucrul. La 25 octombrie prefectul de Dîmbovița raporta Ministerului de Interne că circulația pe căile ferate nu s-a restabilit complet și se întîmpină încă greutăți din cauza greviștilor⁸⁸.

Deși greva a cuprins toate schelele și întreprinderile locale, în județul Dîmbovița, ca și în alte centre industriale ale țării, s-au produs o serie de confuzii și derute. Muncitorii n-au știut de la început pînă cînd trebuie să stea în grevă și ce acțiuni să întreprindă pe parcursul acesteia. Deoarece delegații din Tîrgoviște și din schelele apropiate care au fost trimiși la Moreni și Cimpina au fost arestați la întoarcere, cei mai mulți muncitori n-au știut cui să se mai adreseze și cum să acționeze cunoscînd numai că trebuie să stea liniștiți acasă la ei. Încercările făcute de cîțiva muncitori din Tîrgoviște de a organiza (la data de 23 octombrie) o întrunire de protest la Arsenalul Armatei nu s-a soldat cu succes întrucît, pe lingă intervenția autorităților militare și amenințarea cu închisoarea, s-a mai răspîdit și știrea falsă că „la Moreni și București s-a reluat lucrul în întregime, țelurile grevei generale fiind considerate ca atinse“⁸⁹. O altă întrunire, hotărîtă de Sindicatul din

⁸⁴ Arh. st. fil. Db. *fond. Prefect. jud. Db.*, dos. nr. 14/1920, f. 12. Vezi și Constantin Mănescu, Iancu Olteanu, *Greva generală din 1920*, în „Momente din istoria Partidului Comunist Român“, Ed. politică, București, 1966, p. 13. Vezi și N. Goldberger, C. Mocanu, *Organizarea și desfășurarea grevei generale*, în „Greva generală din România 1920“, București, 1970, p. 295.

⁸⁵ Ion Toacă, *Aspecte ale grevei generale din octombrie 1920, consemnate după relatările unor muncitori din județul Dîmbovița*, în „Studia Valachica“, Tîrgoviște, 1970, p. 35, 38—39.

⁸⁶ Arh. st. fil. Db. *fond. Prefect. jud. Db.*, dos. nr. 28/1920, f. 157.

⁸⁷ Ibidem, dos. nr. 14/1920, f. 104.

⁸⁸ Ibidem, f. 109.

⁸⁹ „Libertatea“ din 23 octombrie 1920.

Sotinga nu s-a mai putut ține deoarece autoritățile județene au mobilizat jandarmii din comunele vecine și din Tîrgoviște și au amenințat că în cazul unei adunări, minerii vor fi puși cu forța să lucreze în galerii⁹⁰. La creșterea confuziei a mai contribuit și faptul că la 25 octombrie, în schelele petrolifere și la Tîrgoviște a apărut „o chemare” prin care muncitorii erau îndemnați să reia lucrul arătându-li-se, pe un ton „sfătuitor” că „guvernul nu va lua în considerație cererile făcute sub amenințarea forței, deoarece greva generală este împotriva legilor țării”⁹¹. Chemarea, tipărită, nu este semnată, dar după tonul și conținutul său rezultă clar că este opera autorităților locale.

Deficiențele de organizare au fost speculate de autoritățile regimului burghezo-moșieresc pentru a declanșa o serie de represalii împotriva muncitorilor. În timpul și după înfrîngerea grevei, principalii conducători ai clasei muncitoare au fost arestați și deferiți tribunalelor militare pentru a fi condamnați. Astfel de represalii au fost resimțite din plin și de muncitorii din județul Dimbovița. Conducătorii muncitorilor petroliști de la Moreni, Răzvad și Gura Ocniței, împreună cu cei din alte schele au fost trimiși în fața „Tribunalului civil” din Ploiești. Procesul lor s-a judecat la sfîrșitul anului 1920 și la începutul anului 1921. În fața completului de judecată au fost aduși pe lingă alții: Constantin Mănescu, Pande Paraschivescu, Vasile Iordănescu, Dumitru Aricescu, Gheorghe Constantin, Ion Dorobanțu, Eugen Ionescu, Olimpiu Georgescu și alții⁹². În sprijinul inculpaților s-au ridicat numeroase colective de muncitori care au protesta împotriva tratamentelor aplicate celor judecați. La Moreni s-a alcătuit un comitet de acțiune care a adunat peste 1500 de semnături pe un protest care a fost înaintat tribunalului⁹³. Ziarul „Socialismul” a descris în mai multe numere desfășurarea procesului iar în presa locală au apărut relatări în care procesele erau calificate drept înscenări condamnabile⁹⁴. Într-o broșură publicată de socialistii petroliști după înfrîngerea grevei generale se arată, printre altele, că „adevărul nu convine statului adică ciocoilor care au în mină puterea”, îndemnînd la „intensificarea acțiunilor de propagandă și de ajutorarea celor din temnițe”⁹⁵.

Dacă greva generală a încetat în mod oficial și în județul Dimbovița la 28 octombrie, lucrul n-a fost reluat în mod normal. Există încă o stare de „grevă pasivă”, muncitorii manifestînd „o atitudine de răceală față de dispozițiile primite”⁹⁶. Chiar dacă în lunile următoare grevei generale n-au mai avut loc demonstrații de masă și greve de amploarea celor din anii 1919—1920, totuși autoritățile semnalau că starea de spirit a muncitorilor din județul Dimbovița continuă să fie agitată. După terminarea grevei, Prefectura a primit mai multe circulare de

⁹⁰ Arh. st. fil. Db. fond. Insp. M., dos. nr. 2/1920, f. 49.

⁹¹ Ibidem, fond. Prefect. jud. Db., dos. nr. 14/1920, f. 101. Vezi și G. Mihăescu, *Op. cit.*, p. 9.

⁹² Vezi Olimpiu Maticescu, *Procesele grevei generale*, în lucrarea „Greva generală din România 1920”, București, 1970, p. 402. Vezi și V. G. Ionescu. *Op. cit.*, p. 197.

⁹³ „Lupta socialistă” (Ploiești) din 18 decembrie 1920.

⁹⁴ „Libertatea” din 25 decembrie 1920.

⁹⁵ Arh. st. fil. Db. fond. Prefect. jud. Db., dos. nr. 25/1920, f. 168.

⁹⁶ Ibidem, fond. Inspect. M., dos. nr. 18/1920, f. 11.

la Ministerul de Război conținând „instrucțiuni generale de militarizare cu privire la cei ce se pun în grevă“ și cu mențiunea că „în zona petroliferă pot începe oricând noi tulburări muncitorești“⁹⁷. În aceeași perioadă, în diferite centre muncitorești se semnaleză prezența unor activiști ai Partidului Socialist care, în afară că difuzau materiale de propagandă discutau și problema transformării acestui partid în partid comunist. Printre acești „delegați“ cel mai des menționat este „numitul Roșianu avînd asupra lui documente și manifeste revoluționare pentru a le distribui luptătorilor din acest județ“⁹⁸.

Pentru a contracara „propaganda comunistă“*, la 5 aprilie 1921, prefectul de Dimbovița a ordonat Companiei de jandarmi „să se cerceteze de urgență în toate centrele muncitorești, să se descopere și să se confiște toate manifestele revoluționare de felul celor găsite la indivizii Ion Marin, Enache Giță și Sion Petre ce se vor afla cu siguranță“⁹⁹.

În Tirgoviște sau în alte centre ale județului Dimbovița nu au avut loc procese împotriva participanților la greva generală. În schimb mulți dintre aceștia au fost concediați din servicii și terorizați. Împotriva maistrului sondor Ion Bărbulescu autoritățile au declanșat o adevărată campanie de înfometare. Timp de doi ani el n-a mai fost angajat la nici-o schelă petroliferă, fiind considerat, pe lângă unul dintre principalii organizatori și un „agitator comunist primejdios“¹⁰⁰. În aceeași tristă situație s-au mai găsit temporar și alți muncitori de la alte schele, în special de la Gura Ocnitei¹⁰¹.

Cu toate că a fost înfrîntă, greva generală din octombrie 1920 prezintă o mare însemnătate politică pentru toată muncitorimea din țara noastră. Ea a supus Partidul Socialist din România unui examen deosebit din care clasa noastră muncitoare a tras concluzia că acest partid trebuie transformat într-un partid politic nou, de tip comunist.

4. CONTRIBUȚIA MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI DIN JUDEȚUL DÎMBOVIȚA LA CREAREA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

După cum mărturisesc cei care au desfășurat activitate politică în perioada cînd clasa noastră muncitoare se pregătea să-și făurească un partid de tip nou, dezbaterile pe această temă la secțiunile și cluburile socialiste începeau devreme și se terminau noaptea tîrziu. Începînd din ianuarie și pînă în mai 1921 toate ședințele și întrunirile secțiunilor socialiste, sfîrșeau inevitabil „prin adoptarea de moțiuni în care membrii partidului cereau imediată convocare a congresului și transformarea

⁹⁷ *Ibidem*, dos. nr. 28/1920, f. 149—150.

⁹⁸ *Ibidem*, fond. Jandarmeria jud. Db., dos. nr. 4/1921, f. 254.

⁹⁹ *Ibidem*, fond. Prefect. jud. Db., dos. nr. 25/1921, f. 111.

*) După grevă, autoritățile folosesc des expresiile: „propagandă comunistă“, „agitație comunistă“, „manifeste comuniste“.

¹⁰⁰ *Ibidem*, fond. Inspect. M., dos. nr. 2/1920, f. 156, dos. nr. 18/1922, f. 9, 24 și 101.

¹⁰¹ *Ibidem*, f. 192. Vezi și „Lupta socialistă“ (Ploiești) din 12 martie 1921.

partidului socialist în partid comunist”¹⁰². Avînd ca bază de discuție documentele adoptate de Consiliul General al Partidului Socialist și de Comisia generală a sindicatelor din 31 ianuarie-2 februarie 1921 (Moțiunea, Rezoluția și Hotărîrea) privitoare la situația partidului și a sindicatelor creată după greva generală, principalele secțiuni socialiste din țară au hotărît cu majoritate de voturi transformarea partidului socialist în partid comunist cum și afilierea acestuia la Internaționala a III-a¹⁰³.

În perioada care a urmat după greva generală a continuat și confruntarea între curentele din conducerea partidului socialist. După ianuarie 1921 ziarul „Socialismul” și alte organe ale presei muncitorești au dovedit o evidentă deplasare spre stînga, abordînd o tematică mai largă a principiilor ideologice, organizatorice și tactice ale viitorului partid comunist. Procesul de clarificare politică, ideologică și organizatorică a cuprins în cea mai mare parte și sindicatele și organizațiile tineretului muncitor. În ce privește sindicatele era vorba de cîștigarea adeziunii unui număr de peste 200 000 de muncitori, cu o bogată tradiție revoluționară.

În județul Dîmbovița, ideea transformării partidului socialist în partid comunist a fost aprobată, de la început, nu numai de către conducătorii de stînga ai secțiunilor socialiste și ai sindicatelor ci și de către masa membrilor de partid și simpatizanții ai socialiștilor. Militanții cei mai activi ai ideii transformării au fost socialiștii: Constantin Mănescu, Dumitru Aricescu, Alexandru Popescu, Alexandru Irimescu, Apostol Georgescu, Gheorghe Hampel și alții¹⁰⁴, considerați de autoritățile locale încă din anii precedenți drept „comuniști fermi”. Dezbaterile pe această temă au început la secțiunile din Moreni și Tirgoviște încă din luna ianuarie 1921. Pe lîngă principalele documente adoptate de conducerea partidului și sindicatelor din ianuarie-februarie 1921, cu ocazia dezbaterilor, la Tirgoviște, Moreni și Gura Ocniței au fost prezentate și o serie de materiale teoretice: „Importanța noii orientări politice”, „Legăturile socialiștilor români cu Lenin”, și altele susținute de către Constantin Mănescu și Gheorghe Tănase din partea organizațiilor socialiste locale și de către Mihai Roșianu, Gheorghe Cristescu, Ion Sion și Alexandru Dobrogeanu-Ghere, delegați ai Consiliului general al Partidului Socialist și Comisiei generale a sindicatelor¹⁰⁵.

Potrivit notelor informative întocmite de agenții siguranței, în afara celor citați mai sus, la clubul socialist din Tirgoviște și în județul Dîmbovița mai țineau discursuri socialiștii de stînga: Alexandru Irimescu, Vasile Zaharia și Ion Dinu care vorbeau despre „Linia nouă a partidului”, „Lupta și idealurile socialiștilor”, „Ce înseamnă cuvîntul socialist și comunist”¹⁰⁶.

¹⁰² Gheorghe Stoica, Mihail Cruceanu, *Momente din perioada Congresului I al PCR*, în „*Momente din istoria Partidului Comunist Român*”, Ed. politică, București, 1966, p. 21.

¹⁰³ Vezi: *80 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare din România (documente)*, Ed. politică, București, 1974, p. 784—824.

¹⁰⁴ Arh. st. fil. Db. fond. Prefect. jud. Db., dos. nr. 28/1920, f. 141—142. Vezi și Eugen Fruchter și Gabriel Mihăescu, *Op. cit.*, p. 62. Vezi și „Socialismul” din 26 februarie 1921.

¹⁰⁵ *Ibidem*, f. 134 și f. 76—77.

¹⁰⁶ *Ibidem*, f. 59, 61, 70.

Dezbaterile și frământările din secțiunile și subsecțiunile locale ale partidului socialist și din sindicatele locale s-au încheiat cu hotărîrea ca delegații la Congresul din mai să voteze pentru crearea Partidului Comunist Român și pentru afilierea sa necondiționată la Internaționala a III-a¹⁰⁷. Federația socialistă a Prahovei, din care făceau parte și secțiunile socialiste din județul Dimbovița a fost reprezentată la Congres de delegații : Alexandru Dobrogeanu-Ghefea, Olimpiu Georgescu, Vasile Iordăchescu, Nicolae Marin, Constatin Mănescu, Ion Șerban, Tudor Moraru și Dumitru Aricescu care au votat pentru transformarea partidului socialist în partid comunist și pentru afilierea sa la Internaționala a III-a fără rezerve.¹⁰⁸ Exprimînd punctul de vedere al muncitorilor din schelele petrolifere, „Lupta socialistă“ din 8 mai 1921 scria : „delegații să-și dea seama că singură tactica Internaționalei Comuniste este chemată să scoată și mișcarea noastră la lumina vremii“.

Votul exprimat de Congres la 8 Mai 1921, prin care se crea Partidul Comunist Român, a fost unul dintre momentele cele mai înălțătoare ale istoriei României contemporane, din însăși viața și istoria poporului nostru la care muncitorimea din județul Dimbovița a fost reprezentată și a subscris cu hotărîre.

După cum se cunoaște, în ziua de 12 mai 1921, din dispoziția guvernului, delegații care au votat pentru afilierea necondiționată la Internaționala a III-a au fost arestați și apoi judecați ; printre aceștia aflîndu-se și delegații din Prahova și Dimbovița : Constantin Mănescu, Dumitru Aricescu, Nicolae Marin, Eugen Ionescu, Nicolae Rădulescu, Alexandru Dobrogeanu-Gherea, dovadă a poziției lor ferme, a devotamentului față de clasa muncitoare¹⁰⁹. Vestea arestării ilegale a congresiștilor a stîrnit un puternic val de indignare în rîndurile muncitorilor dimbovițeni. Arestarea congresiștilor n-a împiedica însă nașterea partidului nostru. Crearea Partidului Comunist Român a reprezentat așa cum apreciază tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului „triumful forțelor revoluționare și al marxismului în mișcarea muncitorească din țara noastră : din acest moment mișcarea muncitorească revoluționară din România a intrat într-o etapă nouă, superioară a dezvoltării sale¹¹⁰.

¹⁰⁷ Vezi „Lupta socialistă“ (Ploiești) din 3 aprilie 1921.

¹⁰⁸ Arh. CC al PCR: fond nr. 1, dos. nr. 22. Vezi și N. Ceaușescu, *Partidul Comunist Român — continuatorul luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România*, în „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste“, Ed. politică, București, 1968, vol. I, p. 353. Vezi și „Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921“, Ed. politică, București, 1966, p. 737.

¹⁰⁹ „Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921“, Ed. Ed. politică, București, 1966, p. 695.

¹¹⁰ Nicolae Ceaușescu, *Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român*, în „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate“, Ed. politică, București, 1971, p. 865.